

Social Entrepreneurship for the Elderly: Examining Challenges and Strategies for Improving Quality of Life

Mohammad Mehdi. Toutifar Tehranpour¹, Mehri. Darabi^{2*}

¹ Master's Degree in Entrepreneurship, New Business Orientation, University of Tehran, Tehran, Iran

² Master of Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

* Corresponding author email address: me_darabi@ut.ac.ir

Article Info

Article type:

Review Article

How to cite this article:

Toutifar Tehranpour, S., Anjomshoa, Z., Salajegheh, S., Nazari, A., Pour Rashidi, R. (2024). Social Entrepreneurship for the Elderly: Examining Challenges and Strategies for Improving Quality of Life. *Longevity*, 2(2), 1-20.

<https://doi.org/10.61838/kman.longevity.2.2.1>

© 2024 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

This article aims to examine the challenges and strategies for improving the quality of life of the elderly through social entrepreneurship. This research is conducted as a narrative review using a descriptive analysis method, analyzing relevant academic sources on social entrepreneurship and the elderly. The data for this study were collected from reputable academic databases, focusing on articles related to elderly social entrepreneurship. The article explores various challenges that the elderly face in the path of social entrepreneurship, including economic, social, cultural, managerial, and physical-psychological challenges. The findings show that elderly individuals encounter multiple obstacles in establishing and developing social enterprises due to physical limitations, lack of financial resources, and negative social perceptions. In addition, several strategies for improving their situation were identified, including providing suitable financial facilities, creating educational programs to develop modern skills, changing societal attitudes, and strengthening supportive networks. Moreover, implementing supportive government policies and reducing bureaucratic barriers are also suggested as measures to facilitate elderly participation in social entrepreneurship. The final conclusion of this study indicates that through the implementation of appropriate economic, social, and cultural strategies and the provision of governmental support, the quality of life of the elderly can be improved, and their participation in social entrepreneurship can be increased. Lastly, this article offers recommendations for future research, particularly on the impact of social entrepreneurship on the physical and mental health of the elderly, as well as the use of modern technologies to ease their involvement in this process.

Keywords: *social entrepreneurship, elderly, quality of life, economic challenges, social strategies, government policies*

Introduction

Social entrepreneurship has gained significant attention globally due to its ability to address pressing social issues through innovative and sustainable business solutions. It bridges the gap between economic growth and social welfare by encouraging individuals and organizations to tackle societal challenges using entrepreneurial principles. The elderly population, particularly in an aging world, represents a group that can both benefit from and contribute to social entrepreneurship. With increasing longevity, many elderly individuals find themselves seeking opportunities for continued participation in society through entrepreneurial activities, which not only enhance their quality of life but also contribute to the social fabric of their communities (Li et al., 2022). However, despite the potential benefits, elderly participation in social entrepreneurship is often hindered by various challenges, including economic, social, cultural, managerial, and physical-psychological barriers (Ng et al., 2022). These challenges, if not addressed, can limit the potential of elderly individuals to engage in meaningful and productive entrepreneurial activities that contribute to societal development. This study aims to explore these challenges and identify strategies that can help improve the quality of life for the elderly through increased participation in social entrepreneurship.

Social entrepreneurship among the elderly not only improves their well-being but also offers a platform for intergenerational knowledge transfer, contributing to social cohesion. As highlighted by García-Jurado et al. (2021), the elderly possess valuable experience and skills that can be leveraged to solve pressing social issues, making their inclusion in entrepreneurial activities crucial for holistic societal development (García-Jurado et al., 2021). Moreover, participation in such ventures can mitigate feelings of isolation and uselessness that often accompany aging (Shuhaimi, 2024). Despite these advantages, multiple barriers, ranging from financial constraints to societal perceptions, impede the elderly's full involvement in social entrepreneurship. These barriers must be systematically addressed to unlock the full potential of elderly participation in social entrepreneurship.

Methods and Materials

This research utilized a narrative review approach with a descriptive analysis method. Data were collected from reputable academic sources such as journal articles, reports, and books related to social entrepreneurship and elderly involvement. The inclusion criteria were based on relevance to the elderly and social entrepreneurship, with a focus on studies that provided empirical data or comprehensive theoretical analysis on the topic. After gathering the data, the study focused on analyzing the challenges faced by the elderly in social entrepreneurship and identifying strategies that could enhance their involvement. The analysis was conducted through thematic content analysis, which allowed for the categorization of the challenges and strategies into economic, social, cultural, managerial, and physical-psychological themes.

Findings and Results

The findings of this study reveal that elderly individuals face several interrelated challenges that limit their ability to participate in social entrepreneurship. Economic challenges are the most prominent, with limited access to financial resources and high start-up costs serving as significant barriers. Many elderly people do not have sufficient capital to invest in new ventures and often struggle to secure loans due to age-related biases within financial institutions. Additionally, the lack of tailored financial products for the elderly further exacerbates this challenge.

Social and cultural barriers also play a significant role in limiting elderly participation. Negative societal attitudes towards aging, which often characterize elderly individuals as incapable or dependent, undermine their confidence and discourage entrepreneurial endeavors. Moreover, elderly individuals often face social isolation, which reduces their access to supportive networks that are crucial for entrepreneurial success. The findings indicate that the lack of intergenerational collaboration further alienates elderly entrepreneurs from younger cohorts, hindering knowledge exchange and innovation.

Managerial challenges stem from the elderly's lack of familiarity with modern business practices and technological advancements. Many elderly individuals have limited exposure to digital tools and platforms that are increasingly necessary for running successful businesses today. The findings suggest that without targeted training and support, elderly individuals are likely to struggle in competitive entrepreneurial environments that demand tech-savviness and modern management skills.

Physical and psychological challenges further compound the difficulties elderly individuals face. Health-related issues such as reduced physical stamina, chronic illnesses, and mental health concerns (such as anxiety and depression) make it difficult for them to engage in sustained entrepreneurial activities. These limitations not only affect their ability to manage day-to-day operations but also diminish their confidence in taking on new ventures.

Conclusion

The analysis of the challenges faced by the elderly in social entrepreneurship highlights the multifaceted nature of the barriers they encounter. The economic challenges are particularly acute, with elderly individuals often finding it difficult to access the necessary financial resources to start and sustain businesses. According to Khan et al. (2022), elderly entrepreneurs are frequently overlooked by traditional financial institutions due to perceived risks associated with their age, such as shorter working lives and health uncertainties (Khan et al., 2022). Li et al. (2022) also emphasize the need for tailored financial products that cater specifically to the elderly, such as low-interest loans or investment funds designed to support social entrepreneurship among older adults (Li et al., 2022).

Social and cultural challenges, particularly ageism, play a critical role in limiting the potential of elderly entrepreneurs. Societal perceptions of aging, which often depict elderly individuals as dependent or unproductive, create psychological barriers that discourage them from pursuing entrepreneurial activities (Ng et al., 2022). Changing these perceptions requires a concerted effort through public awareness campaigns and educational initiatives aimed at highlighting the valuable contributions that elderly individuals can make to society. Promoting intergenerational entrepreneurship programs can also help bridge the gap between younger and older entrepreneurs, fostering collaboration and mutual learning (Shuhaimi, 2024).

The managerial and organizational challenges identified in the findings further emphasize the need for targeted educational programs that focus on enhancing the business acumen of elderly individuals. Hidayat (2019) highlights the importance of providing elderly entrepreneurs with training in modern business management practices, including the use of digital tools and platforms. Developing these skills will not only improve their ability to manage businesses effectively but also enhance their competitiveness in the market (Hidayat, 2019).

Physical and psychological limitations are inevitable as individuals age, but strategies can be implemented to mitigate their impact on entrepreneurial activities. Irianto et al. (2022) suggest that creating flexible working environments and providing access to healthcare and wellness programs can help elderly entrepreneurs manage their health while remaining active in business. Moreover, psychological support through counseling and mentorship programs can help elderly individuals overcome mental health challenges such as anxiety and depression, thereby boosting their confidence and resilience in entrepreneurial pursuits.

To address these challenges effectively, governments and policymakers must play a proactive role in creating a supportive environment for elderly entrepreneurs. Li et al. (2022) argue that government policies should include financial incentives such as tax breaks and grants to encourage elderly individuals to engage in social entrepreneurship (Li et al., 2022). Additionally, policies that reduce bureaucratic barriers and simplify the process of starting and managing businesses for elderly entrepreneurs can make a significant difference in their participation rates. García-Jurado et al. (2021) further emphasize the importance of cross-sector collaboration between government, private sector, and non-governmental organizations to create comprehensive support systems that address the unique needs of elderly entrepreneurs (García-Jurado et al., 2021).

In conclusion, while the elderly face numerous challenges in engaging in social entrepreneurship, these barriers are not insurmountable. Through a combination of economic support, educational programs, cultural change, and government policies, it is possible to create an environment in which elderly individuals can thrive as entrepreneurs. This not only improves their quality of life but also allows them to contribute meaningfully to the social and economic development of their communities. Future research should focus on exploring the specific impacts of social entrepreneurship on the physical and mental health of elderly individuals, as well as the role of technology in facilitating their participation in this domain.

کارآفرینی اجتماعی سالمندان: بررسی چالش‌ها و راهبردهای بهبود کیفیت زندگی

محمد مهدی طوطی فر طهران پور^۱، مهری دارابی^{۲*}

۱. کارشناسی ارشد کارآفرینی گرایش کسب و کارهای جدید، دانشگاه تهران، تهران، ایران
۲. کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: me_darabi@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله

مروری

نحوه استناد به این مقاله:

طوطی فر طهران پور، محمد مهدی، و دارابی، مهری. (۱۴۰۳). کارآفرینی اجتماعی سالمندان: بررسی چالش‌ها و راهبردهای بهبود کیفیت زندگی. *طول عمر*، ۲(۲)، ۱-۲۰.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

این پژوهش با هدف بررسی چالش‌ها و راهبردهای بهبود کیفیت زندگی سالمندان از طریق کارآفرینی اجتماعی انجام شده است. این مطالعه به صورت مروری و با استفاده از روش تحلیل توصیفی به بررسی و تحلیل منابع علمی مرتبط با کارآفرینی اجتماعی و سالمندان پرداخته است. داده‌های مورد استفاده از طریق جستجوی پایگاه‌های معتبر علمی جمع‌آوری شدند و با تمرکز بر مطالعاتی که به چالش‌ها و فرصت‌های سالمندان در حوزه کارآفرینی اجتماعی پرداخته‌اند، انتخاب گردیدند. یافته‌ها نشان می‌دهد که سالمندان با چالش‌های مختلفی مواجه هستند، از جمله چالش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، مدیریتی و جسمی-روانی. محدودیت‌های مالی، کمبود مهارت‌های مدیریتی، نگرش‌های منفی جامعه نسبت به سالمندی، و مشکلات جسمی و روانی از جمله عواملی هستند که مانع مشارکت سالمندان در فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی می‌شوند. در عین حال، راهبردهایی نیز برای غلبه بر این چالش‌ها شناسایی شد، از جمله ارائه تسهیلات مالی مناسب، ایجاد برنامه‌های آموزشی جهت توسعه مهارت‌های نوین، تغییر نگرش‌های اجتماعی و تقویت شبکه‌های حمایتی. همچنین، ایجاد سیاست‌های دولتی حمایتی و کاهش بوروکراسی‌های اداری می‌تواند به تسهیل مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی کمک کند. نتیجه‌گیری کلی این مطالعه نشان می‌دهد که با اجرای راهبردهای مناسب اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و همچنین ارائه حمایت‌های دولتی، می‌توان کیفیت زندگی سالمندان را بهبود بخشید و مشارکت آن‌ها را در فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی افزایش داد.

کلیدواژه‌گان: کارآفرینی اجتماعی، سالمندان، کیفیت زندگی، چالش‌های اقتصادی، راهبردهای اجتماعی، سیاست‌های دولتی

کارآفرینی اجتماعی به عنوان یک رویکرد نوین در توسعه جوامع، نقش بسزایی در بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اقشار مختلف جامعه ایفا می‌کند. در این میان، سالمندان به عنوان گروهی که تجربه و دانش قابل توجهی دارند، می‌توانند با مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی، نه تنها به بهبود کیفیت زندگی خود بلکه به توسعه جامعه نیز کمک کنند (Amini et al., 2018; Azhana, 2024; Harnadi, 2023; Kuntari, 2023; Muhardi, 2023).

تعریف کارآفرینی اجتماعی در سالمندان به معنای مشارکت فعال آن‌ها در ایجاد و توسعه کسب‌وکارهایی است که علاوه بر سودآوری اقتصادی، به حل مسائل اجتماعی و ارتقاء رفاه جامعه می‌پردازد (Azhana, 2024; Harisandi, 2024; Nuchian, 2023; Prabawanti, 2023). این نوع کارآفرینی با تأکید بر ارزش‌های اجتماعی، اخلاقی و انسانی، فرصت‌هایی را برای سالمندان فراهم می‌کند تا از تجربیات و مهارت‌های خود در جهت بهبود شرایط جامعه بهره ببرند (Li et al., 2022).

اهمیت بهبود کیفیت زندگی سالمندان در جوامع امروزی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. با افزایش امید به زندگی و رشد جمعیت سالمند، نیاز به راهکارهایی برای ارتقاء سلامت جسمی، روانی و اجتماعی آن‌ها احساس می‌شود (Irianto et al., 2022; Nguyen et al., 2019). کارآفرینی اجتماعی می‌تواند به عنوان ابزاری مؤثر در افزایش مشارکت اجتماعی، ایجاد حس مفید بودن و کاهش احساس انزوا در میان سالمندان عمل کند (Shuhaimi, 2024). همچنین، مشارکت سالمندان در فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی می‌تواند به تقویت روابط بین‌نسلی و انتقال دانش و تجربیات به نسل‌های جوان‌تر کمک کند (García-Jurado et al., 2021).

با وجود پتانسیل‌های فراوان، سالمندان در مسیر کارآفرینی اجتماعی با چالش‌های متعددی مواجه هستند. این چالش‌ها می‌تواند شامل محدودیت‌های جسمی، عدم دسترسی به منابع مالی، کمبود آموزش‌های لازم و نگرش‌های منفی اجتماعی نسبت به توانمندی‌های سالمندان باشد (Kuntari, 2023). بر این اساس، نیاز به پژوهشی جامع برای شناسایی چالش‌ها و ارائه راهبردهای مناسب جهت بهبود کیفیت زندگی سالمندان از طریق کارآفرینی اجتماعی احساس می‌شود. لذا، هدف اصلی این پژوهش، بررسی چالش‌ها و راهبردهای کارآفرینی اجتماعی در میان سالمندان و ارائه راهکارهایی برای بهبود کیفیت زندگی آن‌ها بود.

روش پژوهش

در پژوهش مروری حاضر که به روش توصیفی تحلیل انجام شده برای گردآوری داده‌ها، از منابع متنوعی شامل مقالات علمی، کتاب‌ها، گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی و ملی، و مطالعات منتشر شده در ژورنال‌های معتبر استفاده شده است. پایگاه‌های اطلاعاتی که به عنوان منبع اصلی برای جستجو مورد استفاده قرار گرفته‌اند شامل Google Scholar، PubMed، Scopus، Web of Science، ScienceDirect و SpringerLink است. این پایگاه‌ها به دلیل جامعیت و دسترسی به مطالعات به‌روز و معتبر انتخاب شده‌اند.

انتخاب مقالات از طریق جستجوی کلیدواژه‌های مرتبط با موضوع پژوهش انجام شده است. کلیدواژه‌هایی همچون «کارآفرینی اجتماعی»، «سالمندان»، «کیفیت زندگی»، «چالش‌ها و راهبردها»، و «بهبود وضعیت سالمندان» به‌طور گسترده در پایگاه‌های اطلاعاتی جستجو شدند. جستجو به صورت دقیق و بر اساس معیارهای خاصی انجام شده است؛ از جمله مقالات منتشر شده در دهه اخیر (۲۰۱۴ تا ۲۰۲۴)، مقالات دارای ارجاع معتبر، و مقالاتی که به‌طور مستقیم به کارآفرینی اجتماعی سالمندان و بهبود کیفیت زندگی آن‌ها پرداخته‌اند. همچنین، پژوهش‌هایی که به سالمندان در بافت‌های خاص اجتماعی و اقتصادی پرداخته بودند، در اولویت قرار گرفتند.

فرآیند انتخاب مقالات شامل چندین مرحله بود. در مرحله اول، با بررسی عناوین و چکیده‌ها، مقالاتی که با موضوع اصلی پژوهش ارتباط نداشتند، حذف شدند. سپس، مقالاتی که معیارهای انتخاب را داشتند، به‌طور کامل مورد بررسی قرار گرفتند و محتوای آنها با دقت مطالعه شد. در مرحله دوم، برای اطمینان از جامعیت و دقت انتخاب مقالات، تحلیل عمیق‌تری روی مقالات منتخب انجام شد تا تمامی ابعاد چالش‌ها و راهبردهای کارآفرینی اجتماعی در میان سالمندان مورد بررسی قرار گیرد. مقالاتی که دارای داده‌های ناقص بودند یا به سایر حوزه‌های کارآفرینی (غیر از سالمندان) پرداخته بودند، از مطالعه کنار گذاشته شدند.

برای تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از منابع، از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شد. این روش به پژوهشگر اجازه داد تا تم‌ها و الگوهای مرتبط با چالش‌ها و راهبردهای کارآفرینی اجتماعی در سالمندان را شناسایی و دسته‌بندی کند. داده‌ها بر اساس مضامین مشترک و مرتبط دسته‌بندی شدند و سپس این مضامین به‌طور عمیق‌تر تحلیل شدند تا روابط بین چالش‌ها و راهبردها به‌دقت مشخص شوند. به‌عنوان مثال، چالش‌های اقتصادی، فرهنگی، و مدیریتی که سالمندان در مسیر کارآفرینی با آن‌ها مواجه‌اند، به تفکیک بررسی و تحلیل شدند. برای تضمین دقت یافته‌ها و حصول اشباع نظری، مقالات متعدد و متنوعی از کشورهای مختلف و در بافت‌های فرهنگی گوناگون انتخاب شدند. این رویکرد به پژوهشگر اجازه داد تا علاوه بر بررسی شرایط خاص سالمندان در ایران، دیدگاهی جامع از تجربیات جهانی در حوزه کارآفرینی اجتماعی سالمندان نیز به دست آورد. در پایان، یافته‌های حاصل از تحلیل منابع با استفاده از مدل‌های نظری موجود در حوزه کارآفرینی اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی سالمندان دسته‌بندی و تفسیر شدند.

ادبیات پژوهش

کارآفرینی اجتماعی به عنوان یک مفهوم نوین در دهه‌های اخیر توجه بسیاری از پژوهشگران و فعالان اجتماعی را به خود جلب کرده است. این رویکرد ترکیبی از اهداف اقتصادی و اجتماعی را دنبال می‌کند و سعی در حل مسائل اجتماعی از طریق روش‌های نوآورانه و پایدار دارد (Crisan & Borza, 2012). تاریخچه کارآفرینی اجتماعی نشان می‌دهد که این مفهوم در پاسخ به ناکارآمدی‌های بازار و دولت در حل مشکلات اجتماعی پدیدار شده است (García-Jurado et al., 2021).

تاریخچه و توسعه کارآفرینی اجتماعی در جهان و ایران

در سطح جهانی، کارآفرینی اجتماعی از دهه ۱۹۸۰ به بعد با ظهور سازمان‌هایی مانند "اشوکا" و "اسکول" که به ترویج کارآفرینان اجتماعی می‌پرداختند، مورد توجه قرار گرفت (Haugh & Talwar, 2014). این سازمان‌ها با شناسایی و حمایت از افرادی که ایده‌های نوآورانه برای حل مشکلات اجتماعی داشتند، به توسعه این مفهوم کمک کردند (Swanson & Zhang, 2010). در کشورهای در حال توسعه، کارآفرینی اجتماعی به عنوان ابزاری برای کاهش فقر و بهبود شرایط زندگی مورد استفاده قرار گرفته است. به عنوان مثال، در هند، برنامه‌های کارآفرینی اجتماعی به توانمندسازی زنان و ایجاد فرصت‌های شغلی برای آن‌ها منجر شده است (Datta & Gailey, 2012). همچنین، در کشورهای آفریقایی، این رویکرد به بهبود وضعیت سلامت و آموزش کمک کرده است (Osei & Zhuang, 2020).

در ایران، کارآفرینی اجتماعی در سال‌های اخیر با رشد قابل توجهی مواجه شده است. سازمان‌ها و نهادهای مختلفی به ترویج این مفهوم پرداخته و سعی در ایجاد بستری مناسب برای کارآفرینان اجتماعی داشته‌اند (Amini et al., 2018). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که کارآفرینی اجتماعی در ایران به ویژه در حوزه‌های بهداشت، آموزش و توانمندسازی اقشار محروم مورد توجه قرار گرفته است (Fitria, 2018).

نقش کارآفرینی اجتماعی در بهبود کیفیت زندگی سالمندان

سالمندان به عنوان یکی از اقشار آسیب‌پذیر جامعه، نیازمند توجه ویژه‌ای هستند. با افزایش جمعیت سالمند در جوامع، نیاز به راهکارهایی برای بهبود کیفیت زندگی آن‌ها احساس می‌شود (Irianto et al., 2022). کارآفرینی اجتماعی می‌تواند نقش مهمی در این زمینه ایفا کند. از طریق ایجاد فرصت‌های مشارکت اجتماعی و اقتصادی، سالمندان می‌توانند احساس مفید بودن و خودکفایی را تجربه کنند (Li et al., 2022).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مشارکت سالمندان در فعالیتهای کارآفرینی اجتماعی می‌تواند به بهبود سلامت روانی و جسمی آن‌ها کمک کند. به عنوان مثال، در چین، سازمان‌های کارآفرینی اجتماعی با ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای سالمندان، به بهبود کیفیت زندگی آن‌ها کمک کرده‌اند (Li et al., 2022). همچنین، در اندونزی، برنامه‌های توانمندسازی سالمندان از طریق کارآفرینی اجتماعی به افزایش مشارکت آن‌ها در جامعه منجر شده است (Wulan, 2024).

کارآفرینی اجتماعی می‌تواند به سالمندان کمک کند تا از تجربیات و دانش خود در جهت حل مسائل اجتماعی استفاده کنند. این امر نه تنها به بهبود کیفیت زندگی آن‌ها بلکه به توسعه جامعه نیز کمک می‌کند (Shuhaimi, 2024). به علاوه، مشارکت سالمندان در فعالیتهای کارآفرینی اجتماعی می‌تواند به کاهش احساس انزوا و افزایش تعاملات اجتماعی آن‌ها منجر شود (Irianto et al., 2022).

چالش‌های رایج در حوزه کارآفرینی اجتماعی سالمندان

با وجود پتانسیل‌های فراوان، سالمندان در مسیر کارآفرینی اجتماعی با چالش‌های متعددی مواجه هستند. یکی از اصلی‌ترین چالش‌ها، محدودیت‌های جسمی و سلامت است که ممکن است توانایی آن‌ها را در مشارکت فعال کاهش دهد (Li et al., 2022). همچنین، کمبود دسترسی به منابع مالی و تسهیلات بانکی می‌تواند مانعی برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای اجتماعی توسط سالمندان باشد (Khan et al., 2022). نگرش‌های منفی اجتماعی نیز یکی دیگر از موانع مهم است. در بسیاری از جوامع، توانمندی‌های سالمندان نادیده گرفته می‌شود و آن‌ها به عنوان افرادی وابسته در نظر گرفته می‌شوند (Ng et al., 2022). این نگرش‌ها می‌تواند به کاهش اعتماد به نفس و انگیزه سالمندان برای مشارکت در فعالیتهای کارآفرینی منجر شود (Goss et al., 2011). کمبود آموزش‌های لازم در زمینه کارآفرینی و مهارت‌های کسب‌وکار نیز از دیگر چالش‌های پیش روی سالمندان است. بسیاری از سالمندان با فناوری‌های نوین و روش‌های جدید کسب‌وکار آشنایی ندارند که این امر می‌تواند مانعی برای موفقیت آن‌ها در فعالیتهای کارآفرینی اجتماعی باشد (Hidayat, 2019). سیاست‌ها و قوانین ناکافی نیز می‌تواند به عنوان چالشی در این حوزه مطرح شود. عدم حمایت کافی دولت و نبود چارچوب‌های قانونی مناسب برای تشویق سالمندان به مشارکت در کارآفرینی اجتماعی می‌تواند روند توسعه این حوزه را کند کند (Li et al., 2022). در نهایت، چالش‌های فرهنگی و اجتماعی نیز نقش مهمی در محدود کردن مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی دارند. در برخی جوامع، انتظارات فرهنگی ممکن است از سالمندان بخواهد که نقش‌های سنتی خود را حفظ کنند و از مشارکت در فعالیتهای جدید خودداری کنند (Kuntari, 2023).

با توجه به این چالش‌ها، نیاز به راهبردهای مناسب برای غلبه بر موانع و تسهیل مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی احساس می‌شود. این راهبردها می‌تواند شامل ارائه آموزش‌های تخصصی، ایجاد تسهیلات مالی، تغییر نگرش‌های اجتماعی و تدوین سیاست‌های حمایتی باشد (Amini et al., 2018). در مجموع، کارآفرینی اجتماعی به عنوان ابزاری قدرتمند می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی سالمندان کمک کند. با این حال، برای بهره‌برداری کامل از این پتانسیل، باید به چالش‌های موجود پرداخته و راهکارهای مناسبی برای غلبه بر آن‌ها ارائه شود.

چالش‌های کارآفرینی اجتماعی سالمندان

کارآفرینی اجتماعی در میان سالمندان با وجود پتانسیل‌های فراوان برای بهبود کیفیت زندگی آن‌ها، با چالش‌های متعددی مواجه است. این چالش‌ها می‌توانند در دسته‌بندی‌های مختلفی مانند چالش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ساختاری قرار گیرند. در این بخش به بررسی تفصیلی چالش‌های اقتصادی و چالش‌های اجتماعی و فرهنگی پرداخته می‌شود.

چالش‌های اقتصادی

یکی از مهم‌ترین موانع پیش روی سالمندان در کارآفرینی اجتماعی، چالش‌های اقتصادی است. محدودیت‌های مالی و دسترسی ناکافی به منابع مالی از جمله موانعی هستند که می‌توانند انگیزه و توانایی سالمندان را برای مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی کاهش دهند (Khan et al., 2022). بسیاری از سالمندان به دلیل عدم درآمد ثابت یا محدودیت‌های بازنشستگی، با مشکلات مالی مواجه هستند که سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارهای جدید را برای آن‌ها دشوار می‌کند (Li et al., 2022).

علاوه بر این، سیستم‌های مالی و بانکی در بسیاری از کشورها تسهیلات کافی برای سالمندان ارائه نمی‌دهند. عدم دسترسی به وام‌ها و تسهیلات مالی با بهره‌های مناسب می‌تواند مانعی جدی برای سالمندان در راه‌اندازی و توسعه کسب‌وکارهای اجتماعی باشد (Kuntari, 2023). همچنین، نبود ضمانت‌های مالی و اعتبار لازم می‌تواند از اعتماد مؤسسات مالی به سالمندان بکاهد و در نتیجه، دسترسی آن‌ها به منابع مالی را محدود کند (Haugh & Talwar, 2014).

هزینه‌های بالای راه‌اندازی کسب‌وکار، به‌ویژه در بخش‌های نوآورانه و فناوری‌محور، می‌تواند برای سالمندان چالشی جدی باشد. با توجه به اینکه بسیاری از سالمندان با فناوری‌های نوین آشنایی کمتری دارند، نیاز به سرمایه‌گذاری در آموزش و تجهیزات جدید احساس می‌شود که هزینه‌های اضافی را به دنبال دارد (Hidayat, 2019). این مسئله می‌تواند باعث شود که سالمندان از ورود به حوزه‌های کارآفرینی اجتماعی خودداری کنند یا در میانه راه با مشکلات مالی مواجه شوند.

همچنین، رقابت با کسب‌وکارهای بزرگ و تثبیت‌شده می‌تواند برای سالمندان دشوار باشد. شرکت‌های بزرگ‌تر منابع مالی بیشتری دارند و می‌توانند با ارائه خدمات و محصولات با قیمت‌های پایین‌تر، رقابت را برای کسب‌وکارهای کوچک‌تر و تازه‌کار سخت کنند (Crisan & Borza, 2012). این امر می‌تواند سودآوری و پایداری کسب‌وکارهای اجتماعی سالمندان را تحت تأثیر قرار دهد.

در برخی موارد، نبود حمایت‌های دولتی و سیاست‌های تشویقی می‌تواند چالش‌های اقتصادی را تشدید کند. دولت‌ها می‌توانند با ارائه تسهیلات مالی، معافیت‌های مالیاتی و برنامه‌های حمایتی، نقش مهمی در تسهیل کارآفرینی اجتماعی سالمندان ایفا کنند (Li et al., 2022). اما در بسیاری از کشورها، این حمایت‌ها ناکافی است یا به‌درستی اجرا نمی‌شود، که این مسئله می‌تواند مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی را محدود کند.

چالش‌های اجتماعی و فرهنگی

علاوه بر چالش‌های اقتصادی، موانع اجتماعی و فرهنگی نیز نقش مهمی در محدود کردن مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی دارند. یکی از این چالش‌ها، نگرش‌های منفی و کلیشه‌های اجتماعی نسبت به توانمندی‌های سالمندان است. در بسیاری از جوامع، سالمندان به عنوان افرادی ناتوان یا وابسته در نظر گرفته می‌شوند که این نگرش می‌تواند اعتماد به نفس و انگیزه آن‌ها را برای مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی کاهش دهد (Ng et al., 2022).

فرهنگ‌هایی که نقش‌های سنتی را برای سالمندان تعریف می‌کنند، ممکن است آن‌ها را از مشارکت در فعالیت‌های جدید و نوآورانه بازدارند. انتظار از سالمندان برای پیروی از الگوهای رفتاری خاص و محدودیت در تغییر نقش‌های اجتماعی می‌تواند مانعی برای توسعه کارآفرینی اجتماعی در میان آن‌ها باشد (Goss et al., 2011). این مسئله به‌ویژه در جوامعی با ساختارهای فرهنگی سنتی و پدرسالارانه بیشتر مشاهده می‌شود.

کمبود حمایت اجتماعی و شبکه‌های ارتباطی نیز می‌تواند چالشی برای سالمندان باشد. شبکه‌های اجتماعی قوی می‌توانند به تبادل اطلاعات، دسترسی به منابع و ایجاد فرصت‌های جدید کمک کنند (Harisandi, 2024). اما سالمندان ممکن است به دلیل کاهش تعاملات اجتماعی یا از دست دادن ارتباط با همکاران و دوستان، از این شبکه‌ها بی‌بهره باشند (Irianto et al., 2022). این کمبود می‌تواند دسترسی آن‌ها به فرصت‌های کارآفرینی و منابع مورد نیاز را محدود کند.

همچنین، سواد دیجیتال و آشنایی با فناوری‌های نوین در میان سالمندان ممکن است پایین باشد. با توجه به اینکه بسیاری از فرصت‌های کارآفرینی اجتماعی در عصر حاضر وابسته به فناوری و اینترنت هستند، عدم آشنایی با این ابزارها می‌تواند سالمندان را از مشارکت در این فعالیت‌ها بازدارد (Hidayat, 2019). این مسئله نیاز به برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی در حوزه فناوری را برای سالمندان نشان می‌دهد.

در برخی جوامع، خانواده‌ها ممکن است از مشارکت سالمندان در فعالیت‌های کارآفرینی حمایت نکنند. نگرانی از سلامتی و امنیت سالمندان می‌تواند باعث شود که خانواده‌ها آن‌ها را از ورود به فعالیت‌های جدید منصرف کنند (Li et al., 2022). این عدم حمایت خانوادگی می‌تواند تأثیر منفی بر انگیزه و اعتماد به نفس سالمندان داشته باشد.

همچنین، ممکن است سالمندان با تبعیض‌های سنی در محیط‌های کاری و تجاری مواجه شوند. کارفرمایان و شرکای تجاری ممکن است تمایل کمتری به همکاری با سالمندان داشته باشند یا توانمندی‌های آن‌ها را نادیده بگیرند (Kuntari, 2023). این تبعیض‌ها می‌تواند فرصت‌های مشارکت در بازار را برای سالمندان محدود کند.

موانع فرهنگی مرتبط با جنسیت نیز می‌تواند چالش‌های مضاعفی برای زنان سالمند ایجاد کند. در برخی فرهنگ‌ها، زنان سالمند با محدودیت‌های بیشتری در دسترسی به منابع و فرصت‌های کارآفرینی مواجه هستند (Alkhaled & Berglund, 2018). این مسئله می‌تواند نابرابری‌های جنسیتی را تشدید کرده و مشارکت زنان سالمند در کارآفرینی اجتماعی را کاهش دهد.

در نهایت، تغییرات سریع در جامعه و بازار کار می‌تواند برای سالمندان چالش‌برانگیز باشد. تطبیق با نوآوری‌ها و روندهای جدید نیازمند انعطاف‌پذیری و یادگیری مداوم است که ممکن است برای برخی از سالمندان دشوار باشد (Hidayat, 2019). این مسئله می‌تواند احساس ناکارآمدی و ناتوانی را در میان آن‌ها افزایش دهد.

با توجه به این چالش‌های اجتماعی و فرهنگی، ضروری است که برنامه‌ها و سیاست‌هایی تدوین شود که به تغییر نگرش‌های منفی، تقویت حمایت‌های اجتماعی و فراهم کردن آموزش‌های لازم برای سالمندان کمک کند. این اقدامات می‌تواند به افزایش مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی آن‌ها منجر شود.

چالش‌های سازمانی و مدیریتی

کارآفرینی اجتماعی در میان سالمندان با چالش‌های سازمانی و مدیریتی متعددی مواجه است که می‌تواند بر موفقیت و پایداری این کسب‌وکارها تأثیر بگذارد. یکی از این چالش‌ها، کمبود مهارت‌های مدیریتی و سازمانی در میان سالمندان است. بسیاری از سالمندان به دلیل

فاصله زمانی طولانی از محیط‌های کاری و مدیریتی، ممکن است با روش‌ها و تکنیک‌های نوین مدیریت آشنا نباشند (Hidayat, 2019). این کمبود مهارت‌ها می‌تواند در برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، رهبری و کنترل کسب‌وکارهای اجتماعی تأثیر منفی داشته باشد. ساختارهای سازمانی ناکارآمد نیز می‌تواند مانعی برای کارآفرینی اجتماعی سالمندان باشد. ساختارهای بوروکراتیک و پیچیده می‌تواند فرآیند تصمیم‌گیری را کند کرده و انعطاف‌پذیری سازمان را کاهش دهد (Haugh & Talwar, 2014). سالمندان ممکن است با این ساختارهای پیچیده سازگار نباشند و نیاز به ساختارهای ساده‌تر و منعطف‌تر داشته باشند که امکان مشارکت فعال‌تر را فراهم کند. چالش‌های مرتبط با فناوری و دیجیتال‌سازی نیز در این زمینه مطرح است. بسیاری از سازمان‌ها به سمت استفاده از فناوری‌های نوین برای بهبود کارایی و بهره‌وری حرکت کرده‌اند. اما سالمندان ممکن است با این فناوری‌ها آشنایی کافی نداشته باشند، که این امر می‌تواند در مدیریت و سازمان‌دهی کسب‌وکارها مشکل ایجاد کند (Hidayat, 2019). نیاز به آموزش و توانمندسازی در زمینه فناوری‌های مدیریتی برای سالمندان احساس می‌شود.

همچنین، فقدان شبکه‌های حمایتی و ارتباطات سازمانی می‌تواند چالشی جدی باشد. سالمندان ممکن است به دلیل کاهش تعاملات اجتماعی و حرفه‌ای، از شبکه‌های تجاری و سازمانی بی‌بهره باشند (Irianto et al., 2022). این کمبود می‌تواند دسترسی آن‌ها به منابع، اطلاعات و فرصت‌های همکاری را محدود کند. شبکه‌های حمایتی می‌توانند در اشتراک‌گذاری تجربیات، منابع و مشاوره‌های مدیریتی مفید باشند (Harisandi, 2024).

از سوی دیگر، تضاد نسل‌ها در محیط‌های سازمانی می‌تواند به چالش‌های مدیریتی منجر شود. همکاری با نسل‌های جوان‌تر که ممکن است دیدگاه‌ها و روش‌های متفاوتی داشته باشند، نیاز به مدیریت مؤثر و درک متقابل دارد (Ng et al., 2022). اختلاف در ارزش‌ها، انتظارات و سبک‌های کاری می‌تواند به سوءتفاهم‌ها و کاهش کارایی سازمان منجر شود. محدودیت‌های قانونی و مقرراتی نیز می‌تواند بر توانایی سالمندان در مدیریت و سازمان‌دهی کسب‌وکارهای اجتماعی تأثیر بگذارد. برخی قوانین و مقررات ممکن است به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم سالمندان را از مشارکت در فعالیت‌های مدیریتی محدود کنند (Li et al., 2022). نیاز به ساده‌سازی فرآیندهای قانونی و ارائه حمایت‌های مقرراتی برای تسهیل مشارکت سالمندان در مدیریت سازمان‌ها احساس می‌شود.

محدودیت‌های جسمی و روانی سالمندان

سالمندی به‌طور طبیعی با تغییرات جسمی و روانی همراه است که می‌تواند بر توانایی‌های فرد در انجام فعالیت‌های مختلف تأثیر بگذارد. این محدودیت‌ها می‌تواند چالش‌های جدی برای سالمندان در مسیر کارآفرینی اجتماعی ایجاد کنند. از نظر جسمی، کاهش قدرت بدنی، کاهش بینایی و شنوایی، مشکلات حرکتی و سایر مسائل بهداشتی می‌تواند توانایی سالمندان را در انجام وظایف روزمره کسب‌وکار محدود کند (Irianto et al., 2022). این محدودیت‌ها ممکن است نیاز به تنظیم محیط کاری و ایجاد تسهیلات مناسب را ضروری سازد. از نظر روانی، سالمندان ممکن است با مسائلی مانند افسردگی، اضطراب، کاهش حافظه و تمرکز مواجه شوند (Li et al., 2022). این مسائل می‌تواند بر توانایی آن‌ها در تصمیم‌گیری، حل مسئله و مدیریت کسب‌وکار تأثیر منفی داشته باشد. همچنین، احساس انزوا و تنهایی که در میان برخی سالمندان شایع است، می‌تواند انگیزه و اشتیاق آن‌ها را برای مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی کاهش دهد (Shuhaimi, 2024).

تغییرات شناختی نیز می‌تواند چالشی برای سالمندان باشد. کاهش سرعت پردازش اطلاعات و یادگیری ممکن است توانایی آن‌ها را در تطبیق با تغییرات سریع در محیط کسب‌وکار محدود کند (Hidayat, 2019). این امر به‌ویژه در حوزه‌هایی که نیاز به یادگیری مداوم و به‌روزرسانی دانش و مهارت‌ها وجود دارد، مهم است.

مسائل بهداشتی مزمن نیز می‌تواند بر مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی تأثیر بگذارد. بیماری‌هایی مانند دیابت، بیماری‌های قلبی، فشار خون بالا و سایر مشکلات بهداشتی ممکن است نیاز به مراقبت مداوم داشته باشد و زمان و انرژی سالمندان را محدود کند (Irianto et al., 2022). این مسائل می‌تواند برنامه‌ریزی و مدیریت زمان را برای آن‌ها دشوار سازد.

همچنین، نگرانی از تشدید مشکلات جسمی و روانی ممکن است سالمندان را از ورود به فعالیت‌های جدید بازدارد. ترس از شکست یا عدم توانایی در انجام وظایف می‌تواند اعتماد به نفس آن‌ها را کاهش دهد (Goss et al., 2011). این احساسات منفی ممکن است توسط خانواده یا جامعه تقویت شود که به جای حمایت، سالمندان را به کناره‌گیری تشویق می‌کند.

برای غلبه بر این محدودیت‌ها، نیاز به برنامه‌های حمایتی و تسهیلات ویژه احساس می‌شود. ایجاد محیط‌های کاری مناسب برای سالمندان که در آن‌ها نیازهای جسمی و روانی آن‌ها در نظر گرفته شده باشد، می‌تواند مشارکت آن‌ها را تسهیل کند (Li et al., 2022). همچنین، ارائه خدمات بهداشتی و مشاوره روان‌شناختی می‌تواند به بهبود سلامت جسمی و روانی سالمندان کمک کند.

توانمندسازی سالمندان از طریق برنامه‌های آموزشی و توسعه مهارت‌ها نیز می‌تواند به غلبه بر محدودیت‌های شناختی و روانی کمک کند (Hidayat, 2019). این برنامه‌ها می‌تواند شامل آموزش‌های مرتبط با مدیریت استرس، بهبود حافظه و تمرکز، و تکنیک‌های حل مسئله باشد.

در نهایت، ایجاد فرهنگ حمایتی در جامعه و خانواده که به تشویق سالمندان برای مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی منجر شود، می‌تواند تأثیر مثبتی بر انگیزه و اعتماد به نفس آن‌ها داشته باشد (Shuhaimi, 2024). این حمایت می‌تواند به سالمندان کمک کند تا بر محدودیت‌های جسمی و روانی خود غلبه کنند و نقش فعالی در جامعه ایفا نمایند.

راهبردهای بهبود کیفیت زندگی سالمندان

بهبود کیفیت زندگی سالمندان از طریق کارآفرینی اجتماعی نیازمند راهبردهایی است که بتواند چالش‌های موجود را کاهش داده و فرصت‌های جدیدی را برای این قشر از جامعه فراهم کند. در این راستا، راهبردهای اقتصادی و اجتماعی می‌توانند نقش مهمی در تسهیل مشارکت سالمندان در فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی ایفا کنند.

راهبردهای اقتصادی (دسترسی به منابع مالی و فرصت‌های شغلی)

یکی از اساسی‌ترین راهبردها برای بهبود کیفیت زندگی سالمندان، ایجاد دسترسی بهتر به منابع مالی و فرصت‌های شغلی است. دسترسی به منابع مالی مناسب می‌تواند به سالمندان کمک کند تا ایده‌های کارآفرینی خود را به واقعیت تبدیل کنند. در این زمینه، ایجاد برنامه‌های مالی ویژه برای سالمندان می‌تواند مؤثر باشد. به عنوان مثال، ارائه وام‌های با بهره کم و شرایط بازپرداخت مناسب می‌تواند انگیزه سالمندان را برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای اجتماعی افزایش دهد (Khan et al., 2022).

سازمان‌های مالی و بانکی می‌توانند با ایجاد محصولات مالی متناسب با نیازهای سالمندان، به بهبود دسترسی آن‌ها به منابع مالی کمک کنند. این محصولات می‌تواند شامل حساب‌های پس‌انداز ویژه، طرح‌های سرمایه‌گذاری با ریسک کم و بیمه‌های مخصوص سالمندان

باشد (Li et al., 2022). همچنین، ایجاد صندوق‌های سرمایه‌گذاری اجتماعی که به پروژه‌های کارآفرینی اجتماعی سالمندان اختصاص یابد، می‌تواند منابع مالی لازم را فراهم کند (Haugh & Talwar, 2014).

تسهیل در فرآیندهای اداری و کاهش بوروکراسی نیز می‌تواند به سالمندان در دسترسی به منابع مالی کمک کند. فرآیندهای پیچیده و زمان‌بر می‌تواند سالمندان را از پیگیری دریافت تسهیلات مالی منصرف کند. بنابراین، ساده‌سازی فرآیندهای درخواست وام و تسهیلات مالی می‌تواند به افزایش مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی منجر شود (Crisan & Borza, 2012).

از سوی دیگر، ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای سالمندان می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی آن‌ها کمک کند. این فرصت‌ها می‌تواند در قالب مشاغل پاره‌وقت، مشاوره و آموزش باشد که با توانایی‌ها و محدودیت‌های سالمندان سازگار است (Irianto et al., 2022). سازمان‌های دولتی و غیردولتی می‌توانند با ایجاد برنامه‌های اشتغال‌زایی ویژه سالمندان، به افزایش مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های اقتصادی کمک کنند (Li et al., 2022).

ترویج کارآفرینی میان نسلی نیز می‌تواند راهبردی مؤثر باشد. در این مدل، سالمندان با نسل‌های جوان‌تر همکاری می‌کنند و تجربیات و دانش خود را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهند. این همکاری می‌تواند به ایجاد کسب‌وکارهای نوآورانه و پایدار منجر شود (Ng et al., 2022). برنامه‌های آموزشی و کارگاه‌های مشترک می‌تواند زمینه‌ساز این نوع همکاری‌ها باشد (Hidayat, 2019).

توسعه مهارت‌های کارآفرینی در سالمندان از طریق آموزش‌های تخصصی نیز اهمیت دارد. ارائه دوره‌های آموزشی در زمینه مدیریت کسب‌وکار، بازاریابی، مالی و فناوری می‌تواند توانایی‌های سالمندان را در راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکارهای اجتماعی افزایش دهد (Hidayat, 2019). این آموزش‌ها می‌تواند به صورت حضوری یا آنلاین ارائه شود و با نیازها و محدودیت‌های سالمندان سازگار باشد.

همچنین، تشویق سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی می‌تواند منابع مالی لازم را برای پروژه‌های کارآفرینی اجتماعی سالمندان فراهم کند. سرمایه‌گذاران اجتماعی که به دنبال دستیابی به اهداف اجتماعی علاوه بر سود مالی هستند، می‌توانند به تأمین مالی این پروژه‌ها کمک کنند (García-Jurado et al., 2021). ایجاد پلتفرم‌های تأمین مالی جمعی نیز می‌تواند راهی برای جذب سرمایه از عموم مردم باشد.

دولت‌ها می‌توانند با ارائه مشوق‌های مالیاتی و سیاست‌های حمایتی، نقش مهمی در تسهیل دسترسی سالمندان به منابع مالی ایفا کنند. معافیت‌های مالیاتی، یارانه‌ها و تسهیلات مالی می‌تواند به کاهش هزینه‌های راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکارهای اجتماعی کمک کند (Li et al., 2022). این سیاست‌ها می‌تواند انگیزه سالمندان را برای مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی افزایش دهد.

راهبردهای اجتماعی (تقویت شبکه‌های حمایتی و اجتماعی)

شبکه‌های حمایتی و اجتماعی نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی سالمندان و تسهیل مشارکت آن‌ها در کارآفرینی اجتماعی دارند. ایجاد و تقویت این شبکه‌ها می‌تواند به سالمندان در دسترسی به منابع، اطلاعات و فرصت‌های همکاری کمک کند (Irianto et al., 2022). در این راستا، توسعه انجمن‌ها و گروه‌های اجتماعی مخصوص سالمندان می‌تواند فضایی برای تبادل تجربیات و حمایت متقابل فراهم کند (Shuhaimi, 2024).

ترویج فرهنگ مشارکت اجتماعی و تغییر نگرش‌های منفی نسبت به سالمندان نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. آگاهی‌بخشی به جامعه در مورد توانمندی‌ها و پتانسیل‌های سالمندان می‌تواند به کاهش تبعیض سنی و افزایش احترام و ارزش‌گذاری به نقش آن‌ها منجر شود (Ng et al., 2022). برنامه‌های آموزشی و کمپین‌های اطلاع‌رسانی می‌تواند به تغییر این نگرش‌ها کمک کند.

خانواده‌ها نیز نقش مهمی در حمایت از سالمندان دارند. تشویق خانواده‌ها به حمایت از سالمندان در فعالیتهای کارآفرینی اجتماعی می‌تواند به افزایش اعتماد به نفس و انگیزه آن‌ها منجر شود (Li et al., 2022). ایجاد برنامه‌های مشاوره خانوادگی و آموزش به خانواده‌ها در مورد اهمیت مشارکت سالمندان می‌تواند در این زمینه مؤثر باشد.

توسعه پلتفرم‌های دیجیتال و آنلاین که امکان ارتباط و همکاری سالمندان را فراهم می‌کند نیز می‌تواند به تقویت شبکه‌های اجتماعی آن‌ها کمک کند (Hidayat, 2019). این پلتفرم‌ها می‌تواند فضایی برای اشتراک‌گذاری ایده‌ها، منابع و فرصت‌های همکاری باشد. آموزش سالمندان در استفاده از فناوری‌های دیجیتال می‌تواند به بهره‌گیری بهتر از این پلتفرم‌ها منجر شود.

برنامه‌های داوطلبانه و مشارکت در فعالیتهای اجتماعی نیز می‌تواند به بهبود ارتباطات اجتماعی سالمندان کمک کند (Haugh & Talwar, 2014). مشارکت در کارهای داوطلبانه نه تنها به جامعه کمک می‌کند بلکه احساس مفید بودن و رضایت شخصی را در سالمندان افزایش می‌دهد. سازمان‌های غیردولتی می‌توانند با ایجاد فرصت‌های داوطلبانه ویژه سالمندان، به افزایش مشارکت آن‌ها کمک کنند.

ترویج فعالیتهای فرهنگی و هنری نیز می‌تواند به تقویت شبکه‌های اجتماعی و بهبود سلامت روانی سالمندان کمک کند (Irianto et al., 2022). این فعالیتهای می‌تواند شامل کلاس‌های هنری، موسیقی، تئاتر و سایر برنامه‌های فرهنگی باشد که امکان تعامل و ارتباط با دیگران را فراهم می‌کند.

همکاری با سازمان‌های بین‌المللی و بهره‌گیری از تجربیات سایر کشورها نیز می‌تواند در توسعه راهبردهای اجتماعی مؤثر باشد. تبادل دانش و تجربیات با سازمان‌ها و کشورهایی که در این زمینه موفق بوده‌اند، می‌تواند به بهبود برنامه‌ها و سیاست‌های داخلی کمک کند (García-Jurado et al., 2021).

در نهایت، ایجاد محیط‌های دوستانه و قابل دسترس برای سالمندان در فضاهای عمومی و شهری می‌تواند به افزایش تعاملات اجتماعی آن‌ها کمک کند. طراحی فضاهای شهری با در نظر گرفتن نیازهای سالمندان، امکان مشارکت فعال تر آن‌ها در جامعه را فراهم می‌کند (Li et al., 2022).

به‌طور کلی، راهبردهای اجتماعی با تمرکز بر تقویت روابط اجتماعی، تغییر نگرش‌های منفی و ایجاد فرصت‌های تعامل می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی سالمندان و تسهیل مشارکت آن‌ها در کارآفرینی اجتماعی منجر شود.

راهبردهای فرهنگی و آموزشی (آموزش مهارت‌های نوین)

بهبود کیفیت زندگی سالمندان از طریق کارآفرینی اجتماعی نیازمند تغییرات اساسی در رویکردهای فرهنگی و آموزشی است. فرهنگ جامعه نقش بسزایی در تشویق یا محدود کردن مشارکت سالمندان در فعالیتهای کارآفرینی دارد. بنابراین، تدوین راهبردهای فرهنگی و آموزشی که به تقویت مهارت‌های نوین در سالمندان منجر شود، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

یکی از مهم‌ترین گام‌ها در این زمینه، تغییر نگرش‌های منفی و کلیشه‌های فرهنگی نسبت به سالمندان است. در بسیاری از جوامع، سالمندی با ناتوانی و وابستگی همراه است، در حالی که سالمندان می‌توانند با تجربه و دانش خود نقش فعالی در توسعه جامعه ایفا کنند (Ng et al., 2022). برای تغییر این نگرش‌ها، نیاز به برنامه‌های فرهنگی گسترده‌ای است که توانمندی‌ها و قابلیت‌های سالمندان را به جامعه معرفی کند. برنامه‌های رسانه‌ای، کمپین‌های آگاهی‌بخشی و رویدادهای فرهنگی می‌توانند به تغییر دیدگاه‌ها و افزایش احترام به سالمندان کمک کنند (Harnadi, 2023).

آموزش مهارت‌های نوین به سالمندان نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. با پیشرفت فناوری و تغییرات سریع در محیط کسب‌وکار، سالمندان نیازمند به‌روزرسانی مهارت‌های خود هستند. ارائه دوره‌های آموزشی در زمینه فناوری اطلاعات، مدیریت کسب‌وکار، بازاریابی دیجیتال

و سایر مهارت‌های مرتبط می‌تواند به افزایش توانایی سالمندان در مشارکت مؤثر در کارآفرینی اجتماعی منجر شود (Hidayat, 2019). این آموزش‌ها باید با در نظر گرفتن نیازها و محدودیت‌های سالمندان طراحی شود و از روش‌های آموزشی مناسب برای این گروه سنی استفاده شود.

توسعه برنامه‌های آموزشی مبتنی بر یادگیری مادام‌العمر می‌تواند به سالمندان کمک کند تا به یادگیری و توسعه مهارت‌های جدید ترغیب شوند. این برنامه‌ها باید فرصت‌های یادگیری انعطاف‌پذیر را فراهم کنند که به سالمندان اجازه می‌دهد با سرعت و زمان‌بندی مناسب خود به یادگیری بپردازند (Harisandi, 2024). استفاده از روش‌های آموزشی ترکیبی، شامل آموزش‌های حضوری و آنلاین، می‌تواند به دسترسی بیشتر سالمندان به این برنامه‌ها کمک کند.

همچنین، آموزش مهارت‌های نرم مانند ارتباطات مؤثر، حل مسئله، تفکر انتقادی و کار تیمی می‌تواند به بهبود توانایی سالمندان در مدیریت و توسعه کسب‌وکارهای اجتماعی کمک کند (Hidayat, 2019). این مهارت‌ها می‌تواند به سالمندان در تطبیق با محیط‌های کاری متغیر و همکاری با نسل‌های جوان‌تر کمک کند.

ترویج فرهنگ کارآفرینی در میان سالمندان نیز از طریق برنامه‌های آموزشی و فرهنگی امکان‌پذیر است. برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها و رویدادهای کارآفرینی می‌تواند به افزایش آگاهی سالمندان از فرصت‌های موجود و تشویق آن‌ها به مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی کمک کند (García-Jurado et al., 2021). مشارکت سالمندان در این رویدادها می‌تواند به ایجاد شبکه‌های ارتباطی جدید و تبادل تجربیات منجر شود.

همکاری با نهادهای آموزشی و دانشگاه‌ها نیز می‌تواند به توسعه برنامه‌های آموزشی مناسب برای سالمندان کمک کند. دانشگاه‌ها می‌توانند با ایجاد دوره‌های ویژه سالمندان یا برنامه‌های مشاوره‌ای، به انتقال دانش و مهارت‌های نوین به این گروه سنی کمک کنند (Amini et al., 2018). این همکاری‌ها می‌تواند به توسعه پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی اجتماعی سالمندان و شناسایی نیازهای آموزشی آن‌ها منجر شود.

از سوی دیگر، فرهنگ یادگیری مادام‌العمر باید در جامعه ترویج شود تا سالمندان احساس کنند که یادگیری و توسعه مهارت‌ها محدود به سن خاصی نیست (Ng et al., 2022). این فرهنگ می‌تواند به افزایش انگیزه سالمندان برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و توسعه فردی کمک کند.

نقش سیاست‌های دولتی و تسهیلات حمایتی

دولت‌ها نقش حیاتی در تسهیل و حمایت از کارآفرینی اجتماعی سالمندان ایفا می‌کنند. سیاست‌های دولتی می‌تواند به کاهش موانع و چالش‌های پیش روی سالمندان کمک کرده و فرصت‌های جدیدی را برای آن‌ها ایجاد کند. یکی از مهم‌ترین اقداماتی که دولت‌ها می‌توانند انجام دهند، تدوین و اجرای سیاست‌های حمایتی ویژه برای سالمندان در حوزه کارآفرینی اجتماعی است (Li et al., 2022).

تدوین قوانین و مقرراتی که از حقوق و منافع سالمندان در کسب‌وکارهای اجتماعی حمایت کند، می‌تواند به افزایش امنیت و اعتماد به نفس آن‌ها منجر شود. این قوانین می‌تواند شامل حفاظت از حقوق مالکیت فکری، تضمین امنیت سرمایه‌گذاری و حمایت از حقوق کاری سالمندان باشد (Khan et al., 2022). همچنین، ایجاد چارچوب‌های قانونی برای تسهیل فرآیند راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکارهای اجتماعی توسط سالمندان می‌تواند به کاهش بوروکراسی و موانع اداری کمک کند.

ارائه تسهیلات مالی و مشوق‌های اقتصادی نیز از جمله اقداماتی است که دولت‌ها می‌توانند در حمایت از کارآفرینی اجتماعی سالمندان انجام دهند. این تسهیلات می‌تواند شامل وام‌های با بهره کم، یارانه‌ها، معافیت‌های مالیاتی و برنامه‌های سرمایه‌گذاری دولتی باشد (Li et al., 2022). این حمایت‌ها می‌تواند به سالمندان در تأمین منابع مالی لازم برای راه‌اندازی و توسعه کسب‌وکارهای اجتماعی کمک کند.

دولت‌ها می‌توانند با ایجاد برنامه‌های آموزشی و توسعه مهارت‌های ویژه سالمندان، به افزایش توانایی‌های آن‌ها در حوزه کارآفرینی اجتماعی کمک کنند. سرمایه‌گذاری در آموزش و توسعه منابع انسانی می‌تواند به بهبود کیفیت نیروی کار سالمندان و افزایش بهره‌وری کسب‌وکارهای اجتماعی منجر شود (Hidayat, 2019). این برنامه‌ها می‌تواند با همکاری نهادهای آموزشی، دانشگاه‌ها و سازمان‌های غیردولتی اجرا شود.

تسهیل دسترسی سالمندان به خدمات بهداشتی و رفاهی نیز می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی آن‌ها و افزایش توانایی مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی کمک کند (Irianto et al., 2022). دولت‌ها می‌توانند با ارائه خدمات بهداشتی رایگان یا با هزینه کم، حمایت از برنامه‌های مراقبت در منزل و ایجاد زیرساخت‌های بهداشتی مناسب، به بهبود سلامت جسمی و روانی سالمندان کمک کنند. همچنین، دولت‌ها می‌توانند با ترویج فرهنگ احترام به سالمندان و تشویق مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های اجتماعی، به تغییر نگرش‌های منفی در جامعه کمک کنند (Shuhaimi, 2024). برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی می‌تواند به افزایش آگاهی عمومی از نقش و اهمیت سالمندان در توسعه جامعه منجر شود.

ایجاد بسترهای قانونی برای همکاری بین بخشی نیز می‌تواند به توسعه کارآفرینی اجتماعی سالمندان کمک کند. دولت‌ها می‌توانند با تسهیل همکاری بین بخش‌های دولتی، خصوصی و سازمان‌های غیردولتی، به ایجاد شبکه‌های حمایتی و توسعه پروژه‌های مشترک منجر شوند (García-Jurado et al., 2021). این همکاری‌ها می‌تواند به اشتراک‌گذاری منابع، تجربیات و تخصص‌ها کمک کند. نظارت و ارزیابی مستمر از اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی نیز اهمیت دارد. دولت‌ها باید با استفاده از شاخص‌های عملکردی مناسب، اثر بخشی سیاست‌ها و برنامه‌ها را سنجیده و در صورت نیاز، اصلاحات لازم را اعمال کنند (Li et al., 2022). این رویکرد می‌تواند به بهبود مداوم برنامه‌ها و افزایش تأثیر آن‌ها بر زندگی سالمندان منجر شود.

در نهایت، دولت‌ها می‌توانند با شرکت در مجامع بین‌المللی و بهره‌گیری از تجربیات سایر کشورها، به بهبود سیاست‌ها و برنامه‌های خود در حمایت از کارآفرینی اجتماعی سالمندان کمک کنند (Ng et al., 2022). تبادل دانش و همکاری‌های بین‌المللی می‌تواند به توسعه راهکارهای نوآورانه و مؤثر در این زمینه منجر شود.

به‌طور کلی، نقش سیاست‌های دولتی و تسهیلات حمایتی در بهبود کیفیت زندگی سالمندان و تسهیل مشارکت آن‌ها در کارآفرینی اجتماعی بسیار حیاتی است. با اتخاذ رویکردی جامع و هماهنگ، دولت‌ها می‌توانند به ایجاد محیطی مساعد برای سالمندان و بهره‌گیری از توانمندی‌های آن‌ها در توسعه جامعه کمک کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

در بررسی چالش‌ها و راهبردهای بهبود کیفیت زندگی سالمندان از طریق کارآفرینی اجتماعی، تحلیل‌های انجام شده نشان می‌دهد که سالمندان با مجموعه‌ای از موانع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مدیریتی مواجه هستند که هر یک به نوعی در کاهش مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های کارآفرینی نقش دارند. این موانع اگرچه گسترده و پیچیده به نظر می‌رسند، اما از طریق راهبردهای مناسب می‌توان آن‌ها را به

فرصتی برای بهبود کیفیت زندگی سالمندان تبدیل کرد. این بخش به تحلیل دقیق چالش‌ها و راهبردهای شناسایی شده پرداخته و پیشنهادهایی برای بهبود شرایط ارائه می‌دهد.

چالش‌های اقتصادی یکی از مهم‌ترین موانع پیش روی سالمندان در کارآفرینی اجتماعی محسوب می‌شود. محدودیت دسترسی به منابع مالی و فقدان سرمایه‌گذاری‌های مناسب باعث می‌شود که سالمندان نتوانند به‌طور مستقل کسب‌وکارهای اجتماعی خود را راه‌اندازی کنند (Khan et al., 2022). برای حل این مشکل، راهبردهایی همچون ایجاد وام‌های با بهره کم، تسهیلات مالی ویژه سالمندان و استفاده از پلتفرم‌های تأمین مالی جمعی می‌تواند به کاهش این موانع کمک کند (Li et al., 2022). همچنین، توسعه برنامه‌های سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی که به‌طور خاص به حمایت از پروژه‌های کارآفرینی اجتماعی سالمندان اختصاص دارد، می‌تواند منابع مالی لازم را برای آن‌ها فراهم کند (García-Jurado et al., 2021).

از سوی دیگر، چالش‌های اجتماعی و فرهنگی نیز نقش مهمی در محدود کردن مشارکت سالمندان دارند. نگرش‌های منفی و کلیشه‌های اجتماعی نسبت به سالمندی، سالمندان را به حاشیه می‌برد و آن‌ها را از مشارکت فعال در جامعه بازمی‌دارد (Ng et al., 2022). برای مقابله با این مسئله، راهبردهایی همچون تغییر نگرش‌های اجتماعی از طریق برنامه‌های فرهنگی، رسانه‌ای و آموزشی می‌تواند به کاهش تبعیض سنی و افزایش احترام به سالمندان کمک کند (Shuhaimi, 2024). ترویج فرهنگ مشارکت اجتماعی سالمندان و تقویت شبکه‌های حمایتی نیز می‌تواند به بهبود وضعیت اجتماعی آن‌ها و افزایش انگیزه برای مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی منجر شود (Irianto et al., 2022).

چالش‌های سازمانی و مدیریتی نیز در بسیاری از موارد سالمندان را از مدیریت مؤثر کسب‌وکارهای اجتماعی بازمی‌دارد. کمبود مهارت‌های مدیریتی و ناتوانی در سازگاری با تغییرات سریع در محیط کسب‌وکار، می‌تواند به کاهش کارایی و بهره‌وری کسب‌وکارهای اجتماعی سالمندان منجر شود (Hidayat, 2019). برای رفع این چالش، ارائه آموزش‌های مدیریتی و توانمندسازی سالمندان از طریق دوره‌های آموزشی مناسب و برنامه‌های مشاوره‌ای می‌تواند مفید باشد. همچنین، تسهیل فرآیندهای قانونی و کاهش بوروکراسی در راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکارهای اجتماعی می‌تواند به افزایش مشارکت سالمندان کمک کند (Li et al., 2022).

یکی دیگر از چالش‌های مهم، محدودیت‌های جسمی و روانی سالمندان است که می‌تواند توانایی آن‌ها را در انجام فعالیت‌های کارآفرینی کاهش دهد. بیماری‌های مزمن، کاهش قدرت بدنی و مسائل روانی مانند افسردگی و اضطراب از جمله این محدودیت‌ها هستند (Irianto et al., 2022). برای مقابله با این مشکلات، ایجاد محیط‌های کاری قابل دسترس و ارائه خدمات بهداشتی و روان‌شناختی می‌تواند به بهبود وضعیت جسمی و روانی سالمندان و افزایش توانایی آن‌ها در مشارکت در کارآفرینی اجتماعی کمک کند (Shuhaimi, 2024).

در کنار تحلیل چالش‌ها، راهبردهای متعددی نیز برای بهبود وضعیت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی شناسایی شد. توسعه برنامه‌های آموزشی و فرهنگی که به سالمندان مهارت‌های نوین و لازم برای موفقیت در کارآفرینی را آموزش دهد، می‌تواند نقش مهمی در افزایش مشارکت آن‌ها داشته باشد (Hidayat, 2019). این برنامه‌ها باید با نیازهای سالمندان سازگار باشند و از روش‌های آموزشی متناسب با محدودیت‌های جسمی و روانی آن‌ها استفاده کنند. همچنین، همکاری با نهادهای آموزشی و دانشگاه‌ها می‌تواند به توسعه برنامه‌های آموزشی خاص سالمندان کمک کند (Amini et al., 2018).

با توجه به چالش‌های شناسایی شده، راهکارهای متعددی برای بهبود کارآفرینی اجتماعی سالمندان قابل پیشنهاد است. یکی از مهم‌ترین پیشنهادات، توسعه سیاست‌های دولتی و حمایتی برای تسهیل مشارکت سالمندان در کارآفرینی اجتماعی است. دولت‌ها می‌توانند با

ارائه تسهیلات مالی، معافیت‌های مالیاتی و حمایت‌های قانونی به کاهش موانع اقتصادی کمک کند (Li et al., 2022). همچنین، ایجاد برنامه‌های ویژه سالمندان در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی می‌تواند به افزایش انگیزه و اعتماد به نفس آن‌ها کمک کند.

علاوه بر حمایت‌های مالی، توسعه شبکه‌های اجتماعی و حمایتی نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. ایجاد انجمن‌ها و گروه‌های اجتماعی که به تبادل تجربیات و حمایت متقابل سالمندان اختصاص دارد، می‌تواند به افزایش تعاملات اجتماعی و کاهش احساس انزوا در آن‌ها منجر شود (Irianto et al., 2022). همچنین، ایجاد پلتفرم‌های دیجیتال که امکان ارتباط و همکاری سالمندان را فراهم می‌کند، می‌تواند به تقویت شبکه‌های حمایتی کمک کند (Hidayat, 2019).

از سوی دیگر، ترویج فرهنگ مشارکت اجتماعی سالمندان از طریق برنامه‌های فرهنگی و رسانه‌ای می‌تواند به تغییر نگرش‌های منفی و افزایش احترام به سالمندان منجر شود (Ng et al., 2022). این برنامه‌ها باید به‌طور گسترده در جامعه اجرا شوند تا تأثیرات مثبتی بر نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی داشته باشند.

همچنین، توسعه برنامه‌های آموزشی ویژه سالمندان که به آن‌ها مهارت‌های نوین و مرتبط با کارآفرینی اجتماعی را آموزش دهد، می‌تواند به افزایش توانایی آن‌ها در مدیریت و توسعه کسب‌وکارهای اجتماعی کمک کند (Hidayat, 2019). این برنامه‌ها باید با توجه به نیازها و محدودیت‌های سالمندان طراحی شود و شامل دوره‌های آموزشی در زمینه مدیریت کسب‌وکار، بازاریابی، مالی و فناوری باشد.

در نهایت، همکاری بین بخشی بین دولت، بخش خصوصی و سازمان‌های غیردولتی می‌تواند به ایجاد محیطی مساعد برای کارآفرینی اجتماعی سالمندان کمک کند (García-Jurado et al., 2021). این همکاری‌ها می‌تواند به اشتراک‌گذاری منابع، تجربیات و تخصص‌ها منجر شود و به توسعه کسب‌وکارهای اجتماعی سالمندان کمک کند.

پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی دقیق‌تر چالش‌ها و راهبردهای مرتبط با کارآفرینی اجتماعی سالمندان بپردازند و راهکارهای جدیدی برای بهبود وضعیت آن‌ها ارائه دهند. یکی از مهم‌ترین زمینه‌های پژوهشی، بررسی تأثیرات کارآفرینی اجتماعی بر سلامت جسمی و روانی سالمندان است. این پژوهش‌ها می‌تواند به درک بهتر از نقش کارآفرینی اجتماعی در بهبود کیفیت زندگی سالمندان و کاهش مشکلات روان‌شناختی مانند افسردگی و اضطراب کمک کند (Shuhaimi, 2024).

پژوهش‌های آینده همچنین می‌توانند به بررسی مدل‌های موفق کارآفرینی اجتماعی در کشورهای مختلف بپردازند و از تجربیات موفق برای توسعه مدل‌های بومی در کشورهایی مانند ایران استفاده کنند (Amini et al., 2018). این پژوهش‌ها می‌تواند به شناسایی عوامل موفقیت و موانع پیش روی کارآفرینی اجتماعی سالمندان در زمینه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کمک کند.

از سوی دیگر، پژوهش‌های بیشتری در زمینه نقش فناوری و دیجیتال‌سازی در تسهیل کارآفرینی اجتماعی سالمندان مورد نیاز است. بررسی استفاده از پلتفرم‌های دیجیتال و فناوری‌های نوین برای توسعه کسب‌وکارهای اجتماعی می‌تواند به ارائه راهکارهای نوآورانه برای مشارکت سالمندان در این حوزه منجر شود (Hidayat, 2019).

در نهایت، پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی تأثیرات سیاست‌های دولتی و حمایت‌های مالی بر توسعه کارآفرینی اجتماعی سالمندان بپردازند. این پژوهش‌ها می‌تواند به شناسایی سیاست‌های موفق و تدوین راهکارهای بهتر برای حمایت از سالمندان در حوزه کارآفرینی اجتماعی کمک کند (Li et al., 2022).

به‌طور کلی، پژوهش‌های آینده می‌توانند به شناسایی راهکارهای نوآورانه و مؤثر برای بهبود کیفیت زندگی سالمندان و افزایش مشارکت آن‌ها در کارآفرینی اجتماعی منجر شوند. این پژوهش‌ها باید با رویکردی بین‌رشته‌ای و همکاری بین بخشی انجام شود تا بتواند به نتایج جامع و کاربردی دست یابد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Alkhaled, S., & Berglund, K. (2018). '<i>And Now I'm Free</i>': Women's Empowerment and Emancipation Through Entrepreneurship in Saudi Arabia and Sweden. *Entrepreneurship and Regional Development*, 30(7-8), 877-900. <https://doi.org/10.1080/08985626.2018.1500645>
- Amini, Z., Arasti, Z., & Bagheri, A. (2018). Identifying Social Entrepreneurship Competencies of Managers in Social Entrepreneurship Organizations in Healthcare Sector. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 8(1). <https://doi.org/10.1186/s40497-018-0102-x>
- Azhana, F. T. I. (2024). Concept of Social Entrepreneurship in the Development of Creative Economy Tourism in Indonesia (Case Study: Cirendeu Village). *Iop Conference Series Earth and Environmental Science*, 1324(1), 012073. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1324/1/012073>
- Crisan, C. M., & Borza, A. (2012). Social Entrepreneurship and Corporate Social Responsibilities. *International Business Research*, 5(2). <https://doi.org/10.5539/ibr.v5n2p106>
- Datta, P. B., & Gailey, R. (2012). Empowering Women Through Social Entrepreneurship: Case Study of a Women's Cooperative in India. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36(3), 569-587. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2012.00505.x>
- Fitria, A. (2018). Social Entrepreneurship Dalam Perspektif Maqashid Al-Syariah. *Iqtisad Reconstruction of Justice and Welfare for Indonesia*, 4(1). <https://doi.org/10.31942/iq.v4i1.2002>
- García-Jurado, A., Pérez-Barea, J. J., & Nova, R. J. (2021). A New Approach to Social Entrepreneurship: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Sustainability*, 13(5), 2754. <https://doi.org/10.3390/su13052754>
- Goss, D., Jones, R., Betta, M., & Latham, J. (2011). Power as Practice: A Micro-Sociological Analysis of the Dynamics of Emancipatory Entrepreneurship. *Organization Studies*, 32(2), 211-229. <https://doi.org/10.1177/0170840610397471>
- Harisandi, P. (2024). Creation of Micro Market Structure in MSMEs in Review of Social Entrepreneurship Involvement, Government Policy and Empowerment. *Kontigensi Jurnal Ilmiah Manajemen*, 12(1), 231-246. <https://doi.org/10.56457/jimk.v12i1.534>
- Harnadi, A. (2023). Keeping Tradition, Culture, and Community Through Social Entrepreneurship: A Case of Lamerenan. *Humaniora*, 14(2), 173-180. <https://doi.org/10.21512/humaniora.v14i2.8941>
- Haugh, H., & Talwar, A. (2014). Linking Social Entrepreneurship and Social Change: The Mediating Role of Empowerment. *Journal of Business Ethics*, 133(4), 643-658. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2449-4>

- Hidayat, D. (2019). Community Empowerment Through Social Entrepreneurship Training Based on Partnership Network. <https://doi.org/10.2991/iceri-18.2019.37>
- Irianto, G., Habil, M. H., & Hashim, F. (2022). Empowering Caregivers to Improve Quality of Life of Elderly in a Social Institution in Lampung Province, Indonesia. *Journal of World Science*, 1(8), 604-610. <https://doi.org/10.36418/jws.v1i8.81>
- Khan, S. T., Bhat, M. A., & Sangmi, M.-u.-D. (2022). Can Microfinance-Backed Entrepreneurship Be a Holistic Empowerment Tool for Women? Empirical Evidence From Kashmir Valley, India. *Journal of Business and Socio-Economic Development*, 2(2), 117-136. <https://doi.org/10.1108/jbsed-07-2021-0097>
- Kuntari, W. (2023). Micro-Hydro Power Plant-Based Social Entrepreneurship Practices in Rural West Java (A Case Study of Cintamekar Village, Subang Regency). *Sodality Jurnal Sosiologi Pedesaan*, 11(2), 181-191. <https://doi.org/10.22500/11202345076>
- Li, H., Huang, J., & Liu, J. (2022). External Support for Elderly Care Social Enterprises in China: A Government-Society-Family Framework of Analysis. *International journal of environmental research and public health*, 19(14), 8244. <https://doi.org/10.3390/ijerph19148244>
- Muhardi, M. (2023). Social Entrepreneurship Through Mosque Cooperatives in Building Loan-Shark-Free Society Economy. *Kne Social Sciences*. <https://doi.org/10.18502/kss.v8i18.14202>
- Ng, P. Y., Wood, B. P., & Bastian, B. L. (2022). Reformulating the Empowerment Process Through Women Entrepreneurship in a Collective Context. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 28(9), 154-176. <https://doi.org/10.1108/ijeb-06-2021-0479>
- Nguyen, H. M., Ngo, T. T. N., & Nguyen, T. T. (2024). Assessment of the Effects of Yoga on Self-Perceived Health of Elderly [Original Article]. *Annals of Applied Sport Science*, 12(1), 0-0. <https://doi.org/10.61186/aassjournal.1318>
- Nuchian, N. (2023). An Investigation on Social Impact Performance Assessment of the Social Enterprises: Identification of an Ideal Social Entrepreneurship Model. *Business Strategy & Development*, 7(1). <https://doi.org/10.1002/bsd2.305>
- Osei, C. D., & Zhuang, J. (2020). Rural Poverty Alleviation Strategies and Social Capital Link: The Mediation Role of Women Entrepreneurship and Social Innovation. *Sage Open*, 10(2), 215824402092550. <https://doi.org/10.1177/2158244020925504>
- Prabawanti, B. E. (2023). Exploring Social Community Networks for the Advancement of Social Entrepreneurship. *Business Review and Case Studies*. <https://doi.org/10.17358/brcs.4.2.122>
- Shuhaimi, M. S. Z. (2024). The Social Entrepreneurship and Empowerment Culture Among Youth in Elderly Care. *Majcafe*, 32(1), 307-331. <https://doi.org/10.60016/majcafe.v32.12>
- Swanson, L. A., & Zhang, D. D. (2010). The Social Entrepreneurship Zone. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 22(2), 71-88. <https://doi.org/10.1080/10495140903550726>
- Wulan, T. S. (2024). Social Entrepreneurship and Impact on Community Empowerment in Indonesia's Coastal Areas. *International Journal of Business Law and Education*, 5(2), 1584-1596. <https://doi.org/10.56442/ijble.v5i2.617>
- Yunita, J., Nurlisis, N., & Sari, W. (2019). Determinants of the Quality of Life Among Pre-Elderly and Elderly Population. *International Journal of Public Health Science (Ijphs)*, 8(3), 341. <https://doi.org/10.11591/ijphs.v8i3.20246>